

Complexnummer: 511826

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

De Matanze

Aantal complexonderdelen

7

Monumentnummers van complexonderdelen

511825, 511827, 511828, 511829, 511830, 511831, 511832

Woonplaats

Terwolde

Gemeente

Voorst

Provincie

Gelderland

Locatie van het hoofdobject

Deventerweg 10, 7396 AX te Terwolde

Complexomschrijving

Omschrijving complex:

HISTORISCHE BUITENPLAATS DE MATANZE (Deventerweg 10, Terwolde). De geschiedenis van de historische buitenplaats de Matanze gaat terug tot in de 17de eeuw, toen omstreeks 1630 het eerste, omgrachte edelmanshuis met trapgevels gebouwd werd. Volgens overlevering werd dit huis gebouwd met gelden afkomstig van de Zilvervloot, die in 1628 door Piet Hein veroverd werd in de baai van Matanzas. In 1686 zou de Matanze verkocht zijn aan de weduwe van Hendrik ter Borch. Vervolgens was Bernard Heidentrijk ter Borch van 1725 tot 1739 met de Matanze beleend. Gedurende de 17de en 18de eeuw heeft de Matanze een classicistische aanleg gekend, waarvan in de huidige aanleg de plaats van het huis, het koetshuis, de rechte oprijlaan en waarschijnlijk enkele monumentale buxustruiken (wellicht vormbomen in de formele aanleg) resteren. Van 1770 tot 1876 was de Matanze in handen van de familie Jordens, die veranderingen in landschappelijke stijl in het park lieten aanbrengen. Zo werd er begin 19de eeuw parallel aan de IJsseldijk in zuidelijke richting vanuit de gracht, een waterloop in landschappelijke stijl uitgegraven. De Deventer stadswerkbaas Hendrik Jan van Leusen heeft een rol bij de aanleg in 1858 gespeeld; hij verrichtte werkzaamheden in opdracht van Johanna Aleida Jordens. Zij zou enige jaren daarvoor, in 1855, het oude edelmanshuis hebben laten afbreken en op de oude fundamenten een nieuw huis hebben laten neerzetten. In 1876 gaat de Matanze over aan de familie Servatius, die vermoedelijk aan de zuidkant van het huis een stuk hebben laten aanbouwen, met onder andere het trappenhuis, de veranda, wintertuin en de zuidbrug. Het huis kreeg toen haar huidige uiterlijk. Rond 1900 werd aan de uit het begin van de 19de eeuw stammende dienstwoning een aanbouw gemaakt en verrees het prieeltje in de tuin. Het hart van de buitenplaats wordt gevormd door het 19de eeuwse, in eclectische trant gebouwde huis, dat in een vijfverpartij in landschappelijke stijl gelegen is en aan de noord- en de zuidzijde via een brug toegankelijk is. Vanuit het huis zijn er twee

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

zichtassen; één in oostelijke richting naar de IJssel en één in noordelijke richting naar de kerk van Terwolde. De rechte oprijlaan begint bij het (uit ca. 1990 daterende en niet beschermenswaardige) hoofdrijhek aan de Deventerweg en is aan weerszijden met enkele eiken beplant. De laan eindigt cirkelvormig rond een rozenperk aan de noordkant van het huis. Ten noorden van de oprijlaan is het parkbos beplant met opgaand loofhout. Ten noordwesten van het huis staan aan dezelfde oprijlaan het 18de-eeuwse koetshuis met zijn in de 19de eeuw in 2 fasen gebouwde dienstwoning. Aan de westzijde van het koetshuis is omstreeks 1990 een (deels open) garage gebouwd, die wegens te geringe ouderdom buiten de bescherming valt. Ten zuiden van de laan en ten westen van het huis staat het laat 19de eeuwse houten tuinpriee annex menagerie, dat uitziet op de open ruimte ten westen en zuidwesten van het huis. Dit terrein wordt doorsneden door een in een curve verlopend wandelpad en is beplant met groepjes 19de eeuwse exotische bomen. Het pad leidt naar het zuidelijke gedeelte van de aanleg, waar aan de Deventerweg de voormalige jachtopzienerswoning ligt. Ten oosten van de jachtopzienerswoning ligt de voormalige, ovale moestuin, die voor driekwart door een beukenhaag en voor éénkwart door een laat 19de-eeuwse muur omgeven wordt. In deze moestuin bevinden zich nog twee kassen en de restanten van twee koude bakken, vermoedelijk uit dezelfde periode daterend als de tuinmuur. In de zuidelijke punt van de aanleg ligt een gekromd eikenlaantje en helemaal in de zuidpunt de boerderij met enkele fruitbomen. Tussen de moestuin, de gracht en de IJsseldijk bevindt zich opgaand gemengd loofhout, dat door een slingerend padenverloop wordt doorsneden. Iets ten zuiden van het huis bevindt zich een terras, omgeven door o.a. hoog opgeschoten buxus, en zijn restanten van een ijskelder aanwezig. Het hooischuurtje dat ten westen van het koetshuis ligt is wegens te geringe monumentale waarden niet beschermenswaardig. De ten oosten van het hoofdgebouw liggende kapel uit ca. 1990 is wegens te geringe ouderdom van betekenis.

De historische buitenplaats De Matanze bestaat uit de volgende samenstellende onderdelen:

1. Hoofdgebouw (Huis De Matanze), zie voor omschrijving hierna;
2. Historische tuin- en parkaanleg, zie idem;
3. Koetshuis met dienstwoning, zie idem;
4. Prieltje, zie idem;
5. Jachtopzienerswoning, zie idem;
6. Boerderij, zie idem;
7. Moestuinmuur, twee kassen en twee koude bakken, zie idem.

De historische buitenplaats De Matanze is in cultuurhistorisch opzicht van algemeen belang vanwege:

- het hoofdgebouw, dat zowel in- als uitwendig een gaaf bewaard en als zodanig zeldzaam voorbeeld is van een 19de-eeuws in rijk geornamenteerde eclectische stijl opgetrokken hoofdgebouw van een Oost-Nederlandse historische buitenplaats is;
- de parkaanleg, die een gaaf bewaard voorbeeld is van een in diverse stadia in de 19de eeuw tot standgekomen park in landschapsstijl rond een eclectisch hoofdgebouw en die tevens een sfeerverhogend decorum van dit huis vormt;
- het ensemble- bestaande uit een eclectisch hoofdgebouw, parkaanleg, koetshuis met dienstwoningen, priee, jachtopzienerswoning, boerderij, de moestuin met twee kassen en twee koude bakken deels omgeven door een tuinmuur- dat een goed voorbeeld vormt van een kleinere 19de-eeuwse Oost-Nederlandse buitenplaats.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511825

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 mei 2000
Kadaster deel/nr	82908/18

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Terwolde	Voorst	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Nijbroek	D			2638

Omschrijving**

HOOFDGEBOUW (DE MATANZE). In eclectische trant omstreeks 1855 gebouwd en omstreeks 1876 ingrijpend verbouwd hoofdgebouw van de historische buitenplaats De Matanze, met enkele toevoegingen uit het begin van de 20ste eeuw op polyforme grondslag met serre, 5 zijdige uitbouwen, toren, veranda en balkon. Het gebouw is opgetrokken in door speklagen gelede baksteen en wordt overkapt door met leien gedekte schilddaken met gebogen dakschilden. Het gebouw rust op een driedelige naar onder toe trapsgewijs uitzwenkende bepleisterde voeting. Het in een vijverpartij in landschappelijke stijl gelegen gebouw is aan de noord- en zuidzijde door middel van een brug toegankelijk. De hoofdentree is aan de noordzijde gelegen en wordt vooraf gegaan door een stenen rondboogbrug, waarvan het stenen plankier naar de oprit halfrond uitzwenkt en rust op een rechte keermuur met blokmotief. De toegangsbrug is aan de voorzijde voorzien van twee stenen sierbollen op sokkel en van een siersmeedijzeren balustrade met voluutvormige spijlen met rozetten. De entree wordt overkapt door een rechthoekige houten baldakijn op 4 smeedijzeren zuilen, die één geheel vormen met de brug-balustrade. Het baldakijn is aan de onderzijde door een siersmeedijzeren lijst versierd en wordt aan de bovenzijde door een siersmeedijzeren balustrade met voluutvormige bloemranken bekroond. De aan de linkerkant van de noordgevel gelegen ingangspartij bestaat uit een dubbele paneeldeur met glas-in-lood bovenlicht. Aan de noord en oostzijden en deels aan de westzijde worden de vensters geflankeerd door geblokte lisenen. De hoeken van de toren aan de noord- en westzijde en de hoeken van de 5 zijdige uitbouw aan de westzijde zijn eveneens van geblokte lisenen voorzien. Ter hoogte van genoemde lisenen en ter hoogte van de vensters springt de voeting iets naar voren. Ter hoogte van de verdieping wordt de gevel door een kroonlijstvormige cordonlijst geleed. De velden tussen en aan weerszijden van genoemde lisenen liggen iets terug en vertonen op de begane grond speklagen tussen bepleisterde verticale vlakken en op de verdieping rechthoekige, iets vooruitspringende bepleisterde vlakken. Boven de ingangspartij aan de noordzijde een T-venster. Er boven, op de tweede verdieping, een rechthoekige 2 ruitdakkapel met gebogen fronton. Rechts van de entree bevindt zich de enigzins vooruitspringende toren met een centraal gelegen venstertravee. Op de begane grond, de eerste en tweede verdieping zit een T-venster en in de torenkap een oeil de boeuf. De torenkap wordt door een rechthoekige, rijk geprofileerde bekroning afgesloten, waarboven een windijzer is aangebracht. De hoeken van de toren worden vanaf de tweede verdieping door rijk versierde lijstvormige hoekprofielen met diamantkoppen, tandlijst, blokmotief en samengestelde kroonlijst benadrukt. De torenvensters en de vensters aan de westzijde zijn van houten, geprofileerde luifelkasten voorzien. Aan de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

linkerzijde van de westgevel de toren, met een zelfde gevel- en vensterindeling als aan de noordzijde. Het rechtergedeelte van deze gevel vertoont centraal een 5-zijdige uitbouw met aan de voorzijde begane grond een T-venster en op de verdieping een enkelruitsvenster. De schuine zijden van begane grond en verdieping hebben een 2 ruitsvenster. De vensters van de uitbouw op de verdieping worden bekroond door drie gebogen nissen met versieringen in "Pompeijaanse" stijl. Het centrale veld vertoont een schild waarin oorspronkelijk de naam "Matanze", (thans 1996: Zandman State), met aan weerszijden twee allegorische figuren, vermoedelijk voorstellende Fortuna (rechts) en Pallas Athene (links). In de ernaast gelegen velden een voorstelling van een vaasvormig ornament, met grotesken met dolfijnmotieven. Het ornament is gesigeneerd met A. Gillet 1887. In de kap is centraal een oeil de boeuf aangebracht en aan de rechterkant van deze kap zitten eveneens twee oeil de boeufs. Aan de linkerzijde van de uitbouw bevindt zich een venstertravee met op de begane grond en de verdieping een T-venster en met in de kap een 2 ruitsdakkapel bekroond door een gebogen fronton. Aan de rechterzijde van de uitbouw heeft de begane grond een open loggia, die aan de westzijde twee rondbogen heeft en aan de zuidzijde een enkele rondboog. De rondbogen van de loggia rusten op samengestelde rechthoekige pijlers en een ronde zuil in het midden aan de westzijde. Boven de loggia bevindt zich de wintertuin uit omstreeks 1876, met aan de westzijde 2 grote rechthoekige vensters tussen Ionische pilasters. De wintertuin wordt overkapt door een afgeplat schilddak met een in 13 ruiten geleed dakschild. Centraal aan de zuidzijde bevindt zich de achteringang, die bereikbaar is via een onderkelderde bakstenen brug van later datum, volgens de overlevering ontworpen door Berlage. De bakstenen balustrade springt ter hoogte van de entree iets rechthoekig naar binnen en is ter hoogte van de oprit half rond beëindigd. Aan de zijanten van de balustrade bij de oprit 2 rechthoekige bakstenen plantenbakken. Deze entree wordt door een houten overkapping bekroond, met een zinken dak met gebogen dakschilden. Boven de entree een langwerpige, half rond trappenhuisvenster met erboven een door lijstwerk, guirlandes en met half rond fronton bekroond uurwerk. Aan weerszijden van de centrale venstertravee zwenkt het middengedeelte kwartcirkelvormig terug. In dit kwartcirkelvormige muurvlak bevinden zich aan weerszijden van de entree een gebogen 2 ruitsvenster. Aan de linkerzijde van het linkervenster zit in een halfronde nis een 2 ruitsvenster met half rond bovenlicht. Op souterrainniveau bevinden zich eveneens twee gebogen 2 ruitsvensters. De zijgevels van de onderkelderde brug vertonen 3 rechthoekige vensters. De oostgevel heeft aan de rechterzijde twee venstertraveeën met rechts op de begane grond en op de eerste verdieping een T-ruitsvenster en links twee later aangebrachte trappenhuisvensters: onder een 3 ruitslicht en erboven een 6 ruitslicht. Op de tweede verdieping zitten twee 2 ruitsdakkapellen met gebogen fronton. Links hiervan is een 5-zijdige uitbouw met aan de voorzijde een venstertravee met op souterrainniveau 2 enkelruitsvensters, op de begane grond een 2 ruitsvenster, op de verdieping een T-ruitsvenster en op de kap een 2 ruitsdakkapel met gebogen fronton. In de schuine zijden van de begane grond zitten 2 ruitsvensters. Op de verdieping aan de linkerzijde is een dubbele openslaande deur met een bovenlicht, dat toegang geeft naar een op de verdieping gelegen terras. Dit terras heeft een smeedijzeren balustrade met verticale, horizontale en cirkelvormige stijlen en regels. Op de hoeken van het terras bevinden zich 3 pilasters en een vrijstaande, vierkante zuil van een voormalige pergola. Aan de linkerzijde van de uitbouw bevindt zich begane gronds een 4 ruitsvenster en op de verdieping een houten paneeldeur, die eveneens toegang geeft tot het terras. INTERIEUR: het hoofdtrappenhuis (bij de hoofdentree) vertoont een ovaalvormige eikenhouten trap met een eikenhouten gesloten balustrade en een lambrizing, voorzien van paneelvakken en met inbouwkasten, en is in zijn geheel in het begin van de 20ste eeuw door Berlage ontworpen. De lambrizingen komen ook op de verdiepingen terug. De vloer van hal, gang en trappenhuis is uitgevoerd in zwarte en witte vierkante marmeren plavuizen. In de hal bevindt zich de toegangsdeur naar een zijvertrek. Deze deur is ontworpen door Berlage in de trant van de lambrizing van het trappenhuis. Aansluitend aan het trappenhuis is de gang gesitueerd, met paneeldeuren en een lambrizing die waarschijnlijk uit de bouwtijd van het huis stammen. Het tweede trappenhuis ligt achter en aansluitend aan deze gang. Het bestaat uit een omgaande vierkante trap met siersmeedijzeren, balustervormige spijlen. Als aanzetstuk van deze leuning een siersmeedijzeren lantaarn. De deurpartijen in dit trappenhuis op de begane grond zijn van paneelvakken voorzien en dateren eveneens

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

het trappenhuis zelf uit de bouwtijd. De eetkamer heeft naar de tuin toe een 3-zijdige uitbouw. De wanden worden door pilasters in vakken geleed. Deze vakken worden door een omgaande houten lijst benadrukt. De schoorsteen is voorzien van een nieuwe mantel, die niet beschermingswaardig is. De schoorsteen zelf heeft naar boven toe een konisch verloop en omlijst een iets verzonken kegelvormige spiegel. De spiegel wordt bekroond door guirlandes met eikenloof en een kroonlijst met eierlijst. In het rechtervak aan de linkerzijde bevindt zich een blinde deur, die toegang geeft tot de loggia. Rechts van het hoofdtrappenhuis een kamer en suite met oorspronkelijke lambrizing en deuren met paneelvakken met ornamenteel bovenstuk. De plafonds zijn voorzien van bloemmotieven in stuc en beschildering in rechte vakken, eveneens deels met bloemmotieven. Aan de zuidzijde van de kamer zit een marmeren schoorsteenmantel uit circa 1900 in zwart en rood marmer. Het oostelijke vertrek op de eerste verdieping heeft een oorspronkelijk eiken parket met een meanderende sierrand. Het vertrek is voorzien van een zeer rijke wandversiering en wordt door pilasters in vakken geleed. De wanden worden afgesloten door een kroonlijst. De overgang van de muren naar het plafond verloopt half rond, door een zogenaamde kooflijst. Het rechte plafondgedeelte wordt door een rijk geprofileerd lijstwerk afgesloten, waarbinnen zich een plafondschildering met rozenguirlandes, treillage en een wolkenlucht bevindt. In het hart en in de hoeken van het plafond een rijk patroon in stuc, met schilden waarop bloemen omgeven door eikenloof, bladmotieven en vazen met fruit. De wandpilasters vertonen een geprofileerd voetstuk waarboven een stuk met paneel met bladranken, een bovenstuk met triglieven en een versierd kapiteel met eierlijst. Aan de onderzijde van de wandvakken bevindt zich een onderstuk dat het hele vertrek omgaat en door lijstwerk wordt geleed. De paneelvakken zijn voorzien van een omgaande eierlijst. Centraal aan de noordzijde is er een marmeren schouw uit de bouwtijd, met erboven een rijk geornamenteerde houten spiegel met guirlandes, bladranken en een eierlijst. Ter weerszijden van de spiegel zijn houten trofee-achtige ornamentstukken aangebracht, met cartouches, bladranken, guirlandes en bossen korenaren. De deurpartijen naar de beide trappenhuisen zijn van paneelvakken voorzien. Het tweede, grote trappenhuis is op de eerste verdieping voorzien van een half rond venster met een in glas-in-lood geschilderd jachttafereel van aangeschoten vogels. De wanden van dit trappenhuis zijn op de verdieping in iets vooruitspringende vakken geleed en worden afgesloten door een brede, geprofileerde kroonlijst. Een console-achtig ornamentstuk met triglieven, briefpanelen en muizetanden zit tussen deze vakken. Het plafond wordt door een breed en rijk geprofileerd rechthoekig lijstwerk afgesloten, met in het hart een samengesteld ornamentstuk van 4 voluten op een geprofileerde cirkelvormige ondergrond. Boven de eetzaal op de eerste verdieping een kamer met eveneens een 3-zijdige uitbouw naar de tuin, die geheel in Lodewijk XVI-stijl is uitgevoerd. De kamer heeft door lijstwerk en paneelvakken ingedeelde rijk bewerkte wanden. De muur wordt afgesloten door deels terugliggend en vooruitzwenkend lijstwerk met eierlijst. Aan de onderzijde is het vertrek van een lambrizing voorzien met rechthoekige en ronde vakken. De lambrizing zet zich door in de deurpartijen. De wandvakken en de dessus-de-porte zijn bespannen met beschildering op doek met voorstellingen naar Francois Boucher. De schilderijen worden omlijst door rijk geornamenteerd lijstwerk met onder meer eierlijsten. Centraal aan de noordzijde van de kamer een rood marmeren schouw, waarboven een van breed lijstwerk voorziene rechthoekige spiegel die aan de bovenzijde door guirlandes wordt afgesloten en door een cartouche wordt bekroond. Het in terugliggende rechthoekige vakken gelede plafond vertoont in het centrum en aan de korte zijde een half rond beëindigde plafondschildering van putti met bloemranken en een lint, tegen het fond van een wolkenlucht. In de 4 terugliggende, rechthoekige vakken van het plafond 4 ronde schilderijen, zogenaamde grauwtjes of witjes, voorstellend aan de noordzijde de Beeldhouwkunst, aan de oostzijde de Muziek, aan de zuidzijde de Schilderkunst en aan de westzijde de Bouwkunst. De ronde schilderijen worden omgeven door geprofileerd lijstwerk met bladranken. Op de kruispunten van het lijstwerk rondom de centrale plafondschildering bevinden zich kleine, ronde koperen en glazen kroonluchters. De overgang tussen muur en plafond bestaat weer uit een kooflijst. De vakken en het lijstwerk van het plafond en van de wanden zijn van beschilderde en gesneden bloempatronen in groen en goud voorzien. In de uitbouw is de lambrizing onder de vensters voorzien van gesneden bladranken en roosters, geplaatst voor de verwarming. De omstreeks 1876 aangebouwde wintertuin aan de zuid-westhoek van het huis op de verdieping en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

aansluitend aan de kamer in Lodewijk XVI-stijl heeft door pilastervormige kozijnen gelede grote vensterpartijen, die aan de bovenzijde door een kroonlijst met palmetmotieven wordt afgesloten. Hierboven bevinden zich enigzins terugzwenkende bovenlichten/dakschilden. In de vloer is een ingebouwde verwarming aangebracht, met een het vertrek rechthoekig omgaande siersmeedijzeren rooster met bladmotieven, identiek aan de verwarmingsroosters in de uitbouw van de Lodewijk XVI kamer. Aan de noord-westzijde, aansluitend aan de Lodewijk XVI-kamer, de bibliotheek.

Waardering

HOOFDGEBOUW (Huis De Matanze) van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving;
- vanwege het zowel in- als uitwendig een gaaf bewaarde en als zodanig zeldzame voorbeeld van een 19de-eeuws, in rijk geornamenteerde eclectische stijl opgetrokken hoofdgebouw van een Oost-Nederlandse historische buitenplaats;
- vanwege de kenmerkende ligging binnen het in diverse stadia in de 19de eeuw tot standgekomen park in landschapstijl;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Landhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511827

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 mei 2000
Kadaster deel/nr	82907/180

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Terwolde	Voorst	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Nijbroek	D			2638
Nijbroek	D			2639
Nijbroek	D			2204
Nijbroek	D			2166

*Omschrijving***

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG. De historische tuin- en parkaanleg van de buitenplaats De Matanze gaat terug tot in de 17de eeuw, toen omstreeks 1630 op ongeveer de plaats van het huidige huis een edelmanswoning werd gebouwd. Aan deze oudste situatie herinnert nog de plaats van het huidige huis (gelegen in het water) en de rechte oprijlaan. In de 17de en 18de eeuw zou de Matanze een classicistische aanleg hebben gekend (zie hierover F.Beune en H.Post, De Matanze, ontwerp en beheersrichtlijnen, LHS Wageningen), waarbij het huis rechthoekig omgracht was en ter plaatse van het huidige koetshuis, de jachtopzienerswoning en de boerderij al bebouwing aanwezig was. In 1770 kwam De Matanze via een huwelijk in het bezit van de familie Jordens. Begin 19de eeuw liet een telg van dit geslacht, Herman Joan Jordens (1766-1851) waarschijnlijk de eerste veranderingen in landschapsstijl aan de tuin aanbrengen. De gracht rond het huis werd uitgebreid met een uitloper in zuid-oostelijke richting, waarvan alleen de oostelijke oever voorzien was van een slingerend verloop. Deze vergraving zou door Frederik Bosch rond 1825 in een schets zijn vastgelegd en is afgebeeld op het Kadastraal Minuutplan uit 1832. Op dit Kadastraal Minuutplan is ook te zien dat de oprijlaan is doorgetrokken naar de IJsseldijk en dat ten noordwesten van huis en oprijlaan bebouwing is ontstaan. Rond 1855 vinden er weer veranderingen plaats; De Matanze is dan in handen van een dochter van Herman Joan, Johanna Aleida Jordens en zij zou op de fundamenten van het oude huis een nieuw hebben laten bouwen. In 1858 laat zij met medewerking van de Deventer stadswerkbaas Hendrik Jan van Leusen (1807-1881) de waterpartij vergraven, aangezien zij bezig was met de verfraaiing en verbetering van haar landgoed. (Van Leusen is in dezelfde tijd bezig met de parkaanleg van Het Schol, de buitenplaats van de broer van Johanna Aleida, Willem Herman Cost-Jordens. Cost-Jordens had voor het ontwerp van zijn tuin de architect Samuel A. van Lunteren in dienst genomen. Opvallend is, dat zowel Het Schol als de Matanze een ovale, door beukenhaag omgeven moestuin bezitten.) In 1876 komt de Matanze via een openbare verkoop in eigendom van H.A. Servatius, die ver- en aanbouwingen laat verrichten aan huis en bijgebouwen. In 1885 schrijft J.Craandijk in zijn Wandelingen door Nederland over het park: "een rijk en smaakvol aangelegd park, met breede paden groote gazons, schitterende

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bloemperken, statige boomgroepen, deftige lanen, een sierlijke waterpartij met trekkassen, moestuin, volières, stallen, portierswoning en, als middelpunt van dit alles, een zeer opmerkelijk heerenhuis. Mathanse heet dit schoone buitengoed, dat den heer Servatius uit Deventer toebehoort. Behalve het houtgewas is alles nog niet veel jaren oud." Aan het eind van de 19de eeuw had de Matanze een landschappelijke aanleg met slingerpaden, die in het noordelijke deel van de aanleg met de IJsseldijk in verbinding stonden. Ten zuidwesten van het huis zou een ovale waterpartij zijn geweest. Een gedeelte van het huidige padenverloop stamt uit die tijd, evenals de plaatsing van solitairen en boomgroepen in de open ruimte ten westen en zuidwesten van het huis. In het begin van de 20ste eeuw onderging deze aanleg een wijziging, toen er parallel aan de IJsseldijk ook een aftakking van de gracht naar het noorden werd gegraven. De oprijlaan stopt daarom nu ten noorden van het huis bij de brug. Vervolgens werd omstreeks 1930 de landschappelijke aanleg van de Matanze verrijkt met de beide zichtassen vanuit het huis op de kerk van Terwolde in noordelijke richting en naar de IJssel in oostelijke richting. De aanleg van de Matanze bestaat thans uit een rechte oprijlaan, aan weerszijden met enkele eik van ongeveer 40 jaar oud beplant, die vanaf het (niet beschermenswaardige) hoofdrijhek aan de Deventerweg tot rond het rozenperk aan de noordkant van het huis reikt. Ten noordwesten van het huis bevinden zich aan de oprijlaan het koetshuis en de dienstwoning. Het gehele noordelijke gedeelte van het park is begroeid met hoog opgaand gemengd loofhout en wordt alleen onderbroken door de zichtas naar Terwolde. Het huis zelf staat in een waterpartij in landschappelijke vorm, met uitlopers in noordelijke en zuidelijke richting, parallel aan de IJsseldijk. De waterpartij worden omgeven door gemengd loofhout, dat alleen onderbroken wordt door de zichtas vanuit het huis op de IJssel. Het parkbos is doorsneden met slingerpaden. In het geboomte ten zuiden van het huis bevinden zich enkele hoog en breed uitgeschoten buxusstruiken; vermoedelijk overblijfselen van de formele aanleg van het park. Het priel ten zuiden van de oprijlaan heeft zicht op de open ruimte ten westen en zuidwesten van het huis. Op dit terrein staan een relatief groot aantal 19de-eeuwse exotische bomen, waaronder een moerascypres, een gammacypres, esdoorn, acacia, varenbeuk en een unieke heksenkring van treurlinden. Een wandelpad loopt in een curve tussen huis en priel door naar het zuidelijke gedeelte van het park, alwaar een aftakking van dit pad onder de jachtopzienerswoning op de Deventerweg uitkomt. Ten zuid-oosten van de jachtopzienerswoning ligt de ovaalvormige moestuin, die voor driekwart omgeven wordt door een uitgeschoten beukenhaag, die als groenzone van historische waarde is en voor éénkwart door de moestuinmuur. Deze rode bakstenen, in Vlaams verband gemetselde moestuinmuur, wordt aan de bovenzijde door een ezelsrug afgesloten en verloopt in twee flauwe hoeken. Muur en haag dateren waarschijnlijk uit 1930. In de moestuin staan twee kassen en de restanten van twee koude bakken. De grenzen van de buitenplaats worden grotendeels door de Deventerweg (westzijde) en de IJsseldijk (oostzijde) bepaald. Aan de westzijde wordt de grens gemarkeerd door de eiken langs de Deventerweg, die in het zuiden ombuigen naar het oosten in het zogenaamde "Kromme laantje". Ongeveer halverwege dit laantje gaat de grens van de historische aanleg haaks om en wordt gemarkeerd door een monumentale, rechte buxushaag, die tot de IJsseldijk reikt. Aan het eind van de haag, halverwege de dijk, staat een monumentale beuk, die onderdeel uitmaakt van een beukengroep. Het terrein ten zuiden van de buxushaag waarop de boerderij gelegen is, hoort ook bij de historische buitenplaats, maar is in de huidige situatie (1996) visueel door de haag van de aanleg afgescheiden. Langs de IJsseldijk wordt de oostgrens bepaald door een houtwal. De noordgrens van de Matanze wordt gevormd door dicht opgaand gemengd loofhout, alleen onderbroken voor de zichtas vanuit het huis op de kerktoren van Terwolde.

Waardering

HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG van de buitenplaats De Matanze, van algemeen belang:

- als gaaf bewaard voorbeeld van een parkaanleg in landschappelijke stijl, in diverse stadia in de 19de eeuw tot stand gekomen en een sfeerverhogend decorum voor het hoofdgebouw vormt;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege het belang voor de geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur;
- vanwege de uit de tijd van aanleg stammende solitaires en boomgroepen;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

Monumentnummer*: 511828

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 mei 2000
Kadaster deel/nr	82907/184

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Terwolde	Voorst	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Nijbroek	D			2638

Omschrijving**

KOETSHUIS MET DIENSTWONING. Een rechthoekig ensemble bestaande uit een 18de eeuws koetshuis op bijna vierkante grondslag, met aan de rechter (oost) zijde een 19de eeuwse dienstwoning, die een aanbouw uit circa 1900 aan de noordzijde heeft. Het koetshuis is opgetrokken in rode baksteen en wordt overkapt door een met oudhollandse rode dakpannen gedekt afgeknot schilddak. Aan de voor(zuid)zijde heeft de symmetrisch ingedeelde gevelpartij twee dubbele, rechte koetshuisdeuren met aan weerszijden en in het midden 5 ruitsrondvensters met kruisvormige diefijzers en een roedeverdeling bestaande uit een kruis met een cirkelvormig beglaasd hart. Centraal op de verdieping bevindt zich een door een kroonlijst afgesloten dakkapel met een dubbel 3 ruitsluis. Aan weerszijden zijn recent twee daklichten aangebracht, die voor de bescherming van ondergeschikte betekenis zijn. De linkergevel van het koetshuis vertoont aan de bovenzijde twee 8 ruitsvensters. De achtergevel heeft aan de linkerzijde een dubbele getoogde deur, met rechts ervan een getoogd venster en weer twee daklichten. Rechts een rechthoekige op het koetshuis geplaatste woning uit de eerste helft van de 19de eeuw onder een met grijze, oudhollandse pannen gedekt zadeldak met overstek. Aan de voor(zuid)zijde vertoont de gevel links nog een oorspronkelijk 6 ruits-empireschuifraam met luiken. Rechts hiervan een omstreeks 1900 geplaatst breed 3 ruitsvenster met een 3 ruitsbovenlicht, dat een patroon in glas-in-lood heeft. Ook dit venster is voorzien van luiken. In de kopgevel (oostzijde) een laatstgenoemd, identiek 3 ruitsvenster dat aan de bovenzijde voorzien is van een geprofileerde waterlijst op consôles. Er boven, op de verdieping, is een keperboogvormig dubbel glas-in-loodvenster aangebracht, dat door een keperboogvormige lijst op voluutvormige klossen bekroond wordt (met luik). In de noord-oosthoek van het ensemble ligt de halverwege door een cordonlijst gelede, rechthoekige aangebouwde dienstwoning uit 1900 onder een plat dak. De oostgevel heeft links een paneeldeur met enkelruitsbovenlicht en rechts twee T-ruitvensters. Op de verdieping is centraal een keperboogvormig venster met 4 ruitslicht aangebracht, met aan weerszijden een klein keperboogvormig 2 ruitsvenster. De achtergevel vertoont een onregelmatige gevelindeling met links een paneeldeur met dubbel bovenlicht en erboven een getoogd dubbel 6 ruitsvenster. Rechts hiervan heeft de begane grond wederom een paneeldeur met dito bovenlicht en aan de rechterzijde van de gevel een 6 ruitsschuifraam met erboven een keperboogvormig 4 ruitsvenster. INTERIEUR: het koetshuis kent ondermeer nog zijn oorspronkelijke 19de-eeuwse toogkasten, ruiven en paardenboxen. De ernaast gelegen woning werd ondermeer, tijdens de verbouwing rond 1900 in het zuid-oostelijke vertrek op de begane grond voorzien van een omgaande eikenhouten lambrizing met paneelvakken en een monumentale houten

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

haardpartij.

De omstreeks 1990 gebouwde (deels open) garage aan de westzijde van het koetshuis valt wegens te geringe ouderdom buiten de bescherming.

Waardering

KOETSHUIS behorende tot de buitenplaats De Matanze, van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Bijgebouwen kastelen enz.

Functie

Koetshuis(L)

Monumentnummer*: 511829

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 mei 2000
Kadaster deel/nr	82907/177

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Terwolde	Voorst	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Nijbroek	D			2638

Omschrijving**

PRIEELTJE. Een houten tuinprieel in eclectische trant opgetrokken en waarschijnlijk omstreeks 1880 gebouwd. Het prieel staat op rechthoekige grondslag op deels rode bakstenen en deels hardstenen voeting, en bestaat uit een breed, vooruitspringend middenstuk met aan weerszijden een kleine, lagere rechthoekige uitbouw. Het middenstuk vertoont aan de voorzijde een brede, open entree. Deze entree wordt aan de bovenzijde door kwartcirkelvormige hoekstukken afgesloten. Aan weerszijden van de entree zijn 2 open vensterkozijnen met open bovenlichtkozijnen aangebracht. De verticale kozijnstukken vormen een onderdeel van de enigszins naar voren springende en geprofileerde pijlers die het dak dragen. Aan de onderzijde van deze kozijnen zitten vakken met panelen. Ter hoogte van de entree zijn deze vakken tot een lage balustrade doorgetrokken, die een open paneel met ruitvormig stijl- en regelwerk hebben. De gevels van het middenstuk worden door een kroonlijst afgesloten, die ook aan de zijgevels omgaat. De voorzijde van het middenstuk wordt door een gebroken fronton met pinakel bekroond en heeft aan weerszijden een klein fronton. De zijkanten van het middenstuk zijn opgetrokken met verticale houten kraaldelen en worden door pijlers in drie vakken geleed. In het voorste vak is een open vensterkozijn met open bovenlicht aangebracht en in het centraal gelegen vak een enkel open vensterkozijn. Aan weerszijden van het middenstuk bevinden zich de lagere zijstukken, met een centraal gelegen entree met paneeldeur. De paneeldeuren worden geflankeerd door twee 5 ruitsvensters, waarvan het kruisvormige roedenverloop in het hart door een ruitvormig ruitje wordt onderbroken. In de achterwand van de rechterzijvleugel zit een halfcirkelvormige opening die aangeeft dat deze vleugel (en wellicht ook de andere vleugel) als menagerie heeft dienst gedaan. Van de oorspronkelijke beglazing van de vensterkozijnen zijn slechts enkele ruiten bewaard gebleven. Omstreeks 1991 werd aan de linkerzijde een ren uitgebouwd m.b.v. buizen. De ren valt wegens te geringe ouderdom buiten de bescherming.

Waardering

PRIEELTJE behorende tot de buitenplaats De Matanze, van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de architectonische vormgeving;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Priëel

Monumentnummer*: 511830

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 mei 2000
Kadaster deel/nr 82907/148

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Terwolde Voorst Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Terwolde

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Apartement aanduiding Grondperceel
Nijbroek D 2166

Omschrijving**

JACHTOPZIENERSWONING. Een woning op rechthoekige grondslag, onder een met grijze, gesmoorde oudhollandse pannen gedekt zadeldak met overstek. Het huis is van een omgaande, wit geschilderde pleisterlaag voorzien, met uitzondering van de uitgebouwde entree, die centraal aan de oostzijde is gelegen en van baksteen is. Deze entreepartij is tot even onder de nok van het dak opgetrokken en wordt door een zinken zadeldak met overstek overkapt, die haaks op het genoemde zadeldak is gesitueerd. Centraal in de uitbouw bevindt zich de entree bestaande uit een enkele 2 ruitsdeur met 2 ruitsbovenlicht onder getoogde strek. Op de verdieping van de uitbouw is een 4 ruitsvenster, eveneens onder getoogde strek, aangebracht. De westgevel (wegzijde) van het huis heeft centraal een uitbouw onder een met grijze, oudhollandse pannen gedekt zadeldak (toponiem: varkenskot). Aan de voorzijde van deze uitbouw (in de kopgevel) zijn 2 ondiepe rondboognissen aangebracht, met in de topgevel een rond 4 ruitsvenster. De linkergevel van het kot heeft een halfronde houten deur. De gevel rechts van de uitbouw heeft twee smalle, langwerpige halfronde 2 ruitsvensters en de gevel links van het kot heeft twee 4 ruitsvensters. De achtergevel (noordzijde) heeft twee 6 ruitsschuifvensters met houten luiken en een getoogd 4 ruitsvenster op de verdieping. De voorgevel aan de zuidzijde heeft een veranda-achtige uitbouw die gevormd wordt door het circa 1,5 meter doortrekken van het zadeldak. Deze uitbouw wordt door 6 vierkante zuiltjes gestut en is aan de bovenzijde door schuin geplaatste houten delen trapsgewijs dichtgezet tegen de dakschilden. Deze aldus gevormde houten geveltop is afgewerkt met een gesneden, opengewerkte houten rand met makelaar. De gevel in de veranda heeft drie 6 ruitsschuifvensters en op de verdieping een getoogd 4 ruitsvenster. INTERIEUR: het interieur heeft zijn oorspronkelijke indeling deels behouden en is deels voorzien van nieuwe onderdelen.

Waardering

JACHTOPZIENERSWONING behorende tot de buitenplaats De Matanze, van algemeen belang:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving;
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Monumentnummer*: 511831

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 mei 2000
Kadaster deel/nr	82907/154

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Terwolde	Voorst	Gelderland

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Terwolde	

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Nijbroek	D			2204

*Omschrijving***

BOERDERIJ. Boerderij behorende tot de historische buitenplaats De Matanze, gelegen in het meest zuidelijke deel van de aanleg. De op rechthoekige grondslag, in baksteen opgetrokken boerderij uit -volgens een aangebracht steentje- 1860 overkapt door een laag, met hollandse pannen gedekt wolfsdak en is deels voorzien van vensters met 12- en 16 ruits verdeling.

Waardering

BOERDERIJ behorende tot de buitenplaats De Matanze, van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving;
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van het exterieur;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Boerderijen, molens en bedrijven	Boerderij (M)	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 511832

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	15 mei 2000
Kadaster deel/nr	82907/145

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Terwolde	Voorst	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Nijbroek	D			2638

Omschrijving**

MOESTUINMUUR, TWEE KASSEN EN TWEE KOUDE BAKKEN. Ten zuid-oosten van de jachtopzienerswoning ligt de ovaalvormige moestuin, die voor driekwart omgeven wordt door een uitgeschoten beukenhaag, die als groenzone van historische waarde is en voor éénkwart door de moestuinmuur. Deze rode bakstenen, in Vlaams verband gemetselde moestuinmuur, wordt aan de bovenzijde door een ezelsrug afgesloten en verloopt in twee flauwe hoeken. Muur en haag dateren waarschijnlijk uit 1930. In de moestuin staan twee kassen op rechthoekige grondslag en liggen de restanten van twee, in baksteen opgetrokken koude bakken.

Waardering

MOESTUINMUUR, TWEE KASSEN EN TWEE KOUDE BAKKEN behorende tot de buitenplaats De Matanze, van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving;
- als karakteristiek en functioneel onderdeel van de buitenplaats;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Tuinmuur

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument